

На основу члана 43. став 3. Закона о Влади („Службени гласник РС”, бр. 55/05, 71/05 - исправка, 101/07, 65/08, 16/11, 68/2012 - УС, 72/12, 7/14 - УС, 44/14 и 30/18 - др. закон), а у вези са чланом 10. став 1. тачка 5) Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 - исправка, 64/10 - УС, 24/11, 121/12, 42/13 - УС, 50/13 - УС, 98/13 - УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 - др. закон и 9/20), на предлог Министарства грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре,

Влада доноси

З А К Л Ј У Ч А К

1. Утврђују се Основе за израду Националне архитектонске стратегије у Републици Србији до 2035. године, које су саставни део овог закључка.

2. Овај закључак, ради реализације, доставити Министарству грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, а ради информисања - Министарству културе и информисања, Министарству трговине, туризма и телекомуникација, Министарству просвете науке и технолошког развоја, Канцеларији за управљање јавним улагањима, Министарству за бригу о селу, Министарству за европске интеграције и Републичком секретаријату за јавне политике.

05 Број:

У Београду, 25. фебруара 2021. године

В Л А Д А

ПРЕДСЕДНИК

Ана Брнабић

ОСНОВЕ ЗА ИЗРАДУ НАЦИОНАЛНЕ АРХИТЕКТОНСКЕ СТРАТЕГИЈЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ ДО 2035. ГОДИНЕ

I. Увод

Национална архитектонска стратегија (у даљем тексту: НАС) представља инструмент управљања развојем и унапређењем грађене средине и квалитета архитектуре, урбаних и руралних предела, а полази од тога да архитектура има вишеструки значај и утицај како на друштвено-економске аспекте развоја, тако и на аспекте који одређују ниво општег културног и технолошког развика и савремених стремљења друштва у целини.

И поред запажених архитектонских достигнућа из прошлости и савремених остварења која указују на потенцијал и вредности архитектуре у Србији, може се рећи да су преовладали општи трендови који су присутни и на глобалном нивоу, а који се огледају кроз неконтролисану урбанизацију и ширење урбаних подручја, било планском или непланском изградњом, одсуство бриге за одрживост у планирању простора и рационално коришћење постојећих природних и изграђених ресурса, умањен значај квалитеног планирања простора, пројектовања и дизајна, давањем предности економским аспектима насупрот примени правила струке, стандарда и норматива. Ови трендови довели су до енормне нове градње уз истовремено пропадање постојећег грађевинског фонда и читавих историјских ткива, што за последицу има губитак регионалних и идентитетских карактеристика територије Републике Србије уз нарушавање квалитета грађене, односно животне средине, опадања квалитета архитектуре, стварања индиферентног односа грађана према архитектури и грађеној средини као компоненти идентитета и опште-друштвеним добром, резултирајући неразвијеној свести о архитектонској култури и култури живљења уопште.

Управо из ових разлога, културолошке димензије архитектуре, као и њене друге специфичне карактеристике, нужно су препознате у свим релевантним политикама које се тичу економске и социјалне кохезије, образовања и одрживог развоја, па је архитектура у документима Европске уније, односно политикама њених чланица, постављена као национални приоритет и темељни елемент културе и живота њених грађана, а професија архитекте схваћена као професија која утиче на јавни интерес и према томе је и посебно регулисана.

Делокруг архитектонске политике обухвата архитектонску професију – која се кроз историју развијала као дисциплина која захтева посебна знања и вештине, па стога и данас захтева нарочите компетенције; архитектонску праксу – која се одвија у регулаторном оквиру који дефинише планирање и изградњу и која значајно учествује у укупном грађевинском сектору и свеукупну грађену средину – која својим карактеристикама утиче на општи квалитет живота и здравља, свест и културни идентитет сваке индивидуе. Стога, НАС има за циљ да на целовит начин утврди правац деловања у области архитектонске политике, кроз дефинисање општих и посебних циљева који ће, између осталог, бити усмерени ка унапређењу архитектонске праксе и професије, побољшању квалитета просторног и урбанистичког планирања и архитектонског пројектовања, подстицању програмски оријентисаних пројеката усмерених ка одрживом развоју архитектуре и унапређењу грађене средине, подстицањем мера урбане обнове и одрживих приступа у обнови изграђеног фонда, одрживог коришћења градитељског и природног наслеђа као носиоца просторног и

културног идентитета Републике Србије, те подизања свести о значају архитектуре за живот сваког појединца.

II. Правни и стратешки оквир за израду Националне архитектонске стратегије

Дефинисање архитектонске политике кроз документ јавне политике – Националну архитектонску стратегију има упориште у:

- правним и стратешким документима Републике Србије,
- међународним документима (повеље, резолуције, конвенције, декларације и закључци) и смерницама струковних организација на међународном нивоу, као и
- обавезама које проистичу из процеса придруживања Европској унији а које између осталог подразумевају усклађивање националног правног оквира са правним тековинама ЕУ (Преговарачко поглавље 3 – Право пословног настањивања и слобода пружања услуга које подразумева, између осталог, и хармонизацију националног законодавства са Директивом о међусобном признавању професионалних квалификација 2005/36/ЕЗ и 2013/55/ЕУ, у којој је на посебан начин регулисана професија архитекте).

Национални правни оквир – Израда НАС предвиђена је чланом 10. став 1. тачка 5), Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, бр. 72/09, 81/09 – исправка, 64/10 – УС, 24/11, 121/12, 42/13 – УС, 50/13 – УС, 98/13 – УС, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19 – др. закон и 9/20) којим је прописано да Национална архитектонска стратегија представља један од докумената просторног и урбанистичког планирања. Наиме, изменама и допунама Закона о планирању и изградњи из новембра 2018. године, НАС је, заједно са Националном стратегијом одрживог урбаног развоја, утврђена као документ просторног и урбанистичког планирања, а архитектонска политика сврстана у приоритете који државу приближавају вредностима које су установљене на нивоу земаља чланица ЕУ, имајући у виду да је чланом 39. тог закона дата могућност министарству надлежном за послове урбанизма да, у циљу укључивања Републике Србије у процес интеграција, финансира израду националних програма којима се уређује, политика урбаног развоја, архитектонска политика, урбана обнова и др.

У Закону о планирању и изградњи садржана су основна начела која се тичу планирања, уређења и коришћења простора, а нека од њих имају и директан утицај на архитектонску политику државе, попут одрживог развоја кроз интегрални приступ у планирању, равномерни територијални развој, рационално коришћење земљишта подстицањем мера урбане и руралне обнове и реконструкције, рационално и одрживо коришћење необновљивих и оптимално коришћење обновљивих ресурса, заштиту и одрживо коришћење природних и непокретних културних добара¹, отклањање узрока који изазивају климатске промене, усаглашеност са европским прописима и стандардима из области планирања и уређења простора, унапређење и коришћење информационих технологија које доприносе бољој ефикасности и економичности рада јавне управе на пословима изградње, учешће јавности и очување обичаја и традиције, те очување специфичности предела.

¹ Ово начело спроводи се надаље кроз прописивање мера заштите, уређења и унапређења непокретних културних добара, те културно-историјских спроменика као обавезног садржаја планских докумената, у складу са Законом о планирању и изградњи, док је за област заштите и коришћења непокретних културних добара релевантан Закон о културним добрима („Службени гласник РС”, број 71/94, 52/2011 – др. закони и 99/2011 – др. закон и 6/2020 – др. закон) којим се уређује систем заштите и коришћења културних добара и утврђују услови за обављање делатности заштите културних добара.

Закон о планирању и изградњи, јесте релевантан законски основ и за професију архитекте и друге инжењерске професије (регулисане професије у области планирања и изградње), будући да прописује услове за стицање овлашћења за обављање професије, односно стручних послова у области планирања и изградње, како за домаћа тако и за страна лица која имају одговарајуће формалне квалификације. У погледу професије, а у склопу хармонизације са Директивом ЕУ 2005/36/ЕС о признавању професионалних квалификација релевантан је и Закон о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација („Службени гласник РС”, број 66/19) којим је у домаћи правни оквир преузета наведена Директива и којим је професија архитекте, заједно са шест других професија, утврђена као професија која је у систему „аутоматског признавања”, те сходно томе подрумева и задовољење посебних критеријума у стицању знања и вештина приликом формалног оспособљавања (образовања) и стицања професионалног назива и права коришћења професионалног назива при обављању стручних послова².

Израда НАС, кроз дефинисање стратешког правца деловања Републике Србије у постизању општег и посебних циљева у области архитектонске политике, те мера и активности за достизање тих циљева, спроводиће се у складу са Законом о планском систему („Службени гласник РС”, број 30/2018).

Национални стратешки оквир – Израдом НАС биће узет у обзир важећи стратешки оквир из области планирања, као што је Стратегија одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године („Службени гласник РС”, број 47/2019), а такође и стратешки документи чија је израда у току, као што су Нацрт Просторног плана Републике Србије од 2021. до 2035. године; Нацрт Националне стамбене стратегије 2020-2030. и Нацрт Дугорочне стратегије за подстицај улагања у обнову националног фонда зграда РС.

Поред тога, биће узете у обзир и друге секторске стратегије чији поједини аспекти су релевантни за област архитектонске политике кроз интервенције у урбаним и руралним подручјима (изградњу и обнову објеката намењених култури, образовању, туризму и др.), као и подизање свести о значају архитектуре и грађене средине, а које су израђене или су у поступку израде Стратегија развоја туризма Републике Србије за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 98/16) и Нацрт Стратегије развоја образовања у Србији до 2027. године који је тренутно у изради.

Локални стратешки оквир – За разраду појединих циљева и смерница НАС од значаја су и стратегије развоја локалних самоуправа и стратегије локалног економског развоја чија доношења су предвиђена законима и прописима у зависности од величине и карактера локалне самоуправе. Стратегије развоја локалних самоуправа представљају интегрални, кровни развојни документ локалних самоуправа којим се дефинишу визија, развојни циљеви и приоритети по областима, уз дефинисање одговорности кључних актера и индикатора за праћење успешности спровођења акционог плана према приоритетима. Доношење урбанистичких планова, спровођење пројеката или расписивање јавних конкурса за најбоља просторна или програмска решења су инструменти акционог плана којима се спроводе циљеви стратегије у области просторног и урбаног и развоја. Доношењем Националне стратегије одрживог урбаног развоја створен је основ за доношење локалних стратегија одрживог (интегралног)

² У склопу усаглашавања секторских прописа са Законом о регулисаним професијама и признавању професионалних квалификација и ЕУ Директивом, изменама и допунама Закона о планирању и изградњи из фебруара 2020. године, утврђени су професионални називи „лиценцирани архитекта” и „лиценцирани архитекта урбаниста”, те „лиценцирани инжењер”, као и право употребе професионалног назива у обављању стручних послова.

урбаног развоја. У складу са приоритетним подручјима урбаног развоја утврђеним националном стратегијом, предвиђено је да се утврђују и локални програми за подршку одрживом урбаном развоју, а у складу са тим и приоритетни пројекти одрживог урбаног развоја. Ови пројекти планираће се у складу са постојећим просторним и урбанистичким плановима или ће они бити смернице за израду нових или измену постојећих урбанистичких и просторних планова. Спровођење локалних пројеката одрживог урбаног развоја биће могуће након што се израде и донесу национални програми урбаног развоја, а свакако могу постати и оквир за спровођење мера архитектонске политике.

Међународни стратешки оквир – Архитектура је у документима Европске уније, односно политикама њених држава чланица, постављена као темељни елемент културе и живота грађана. Она није нужно део секторске, „културне политике”, већ је њена позиција постављена у оквир јавних политика у виду „хоризинталног елемента од значаја за културу”. Као подстицај у дефинисању европских вредности у области архитектуре и архитектонске професије (потврђивање формалних квалификација у архитектури) послужио је француски Закон о архитектури из 1977. године³ који је и данас на снази, а који у члану 1. утврђује: „Архитектура је израз културе. Архитектонски дизајн, квалитет објеката, њихово хармонично уклапање у окружење, уважавање природних и урбаних предела и наслеђа од јавног су интереса. Током обраде захтева, органи надлежни за издавање грађевинских дозвола и одобрења за парцелацију треба да обезбеде његово поштовање.”

Због последица на економију и привреду изазваних рецесијом седамдесетих година 20. века, као и превирања на архитектонској сцени које је донела постмодерна архитектура, архитекти су још 1981. године у Варшавској декларацији архитеката констатовали, између осталог, да је „један од најозбиљнијих проблема у многим земљама растућа деградација околине“, па се у позиву представницима влада наводи да је, у циљу утицања на процес развоја околине и контроле, неопходно осигурати равнотежу на сваком нивоу и установити ефикасне методе деловања. Декларација се додиче и професионалне одговорности архитеката, истичући да архитекта мора настојати да унапреди квалитет грађене средине преко просторног дизајна, те да мора да штити и развија друштвену имовину за коју ствара нове облике и одржава континуитет културног развоја.

Архитектури се данас у ЕУ поред културне вредности приписује и економска, енвајронментална и друштвена вредност. Томе у прилог иде и низ усвојених докумената:

- Резолуција о архитектонском квалитету у урбаном и руралном окружењу из 2001. године (2001/С 73/04), која истиче значај архитектуре за побољшање квалитета свакодневног окружења,
- Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима из 2007. године у којој се наводи: „квалитет јавног простора, створених урбаних предела и архитектуре игра значајну улогу у одређивању услова живота урбаног становништва“, као и иновирана повеља из 2014. године;
- Закључци Европског савета о архитектури: допринос културе одрживом развоју из 2008. године (2008/С 319/05), у којима се наводи „да се архитектура и њене специфичности, а посебно њени културолошки аспекти, узму у обзир у оквиру свих релевантних политика, посебно оних у области истраживања, економске и социјалне кохезије, одрживог развоја и образовања“,

³ Закон о архитектури, број 77-2 од 3. јануара 1977. године (Loi n° 77-2 du 3 janvier 1977 sur l'architecture, version consolidée au 12 juillet 1985)

- Резолуција Европског парламента о праћењу Територијалне агенде и Лајпцишке повеље: Ка европском Акционом програму за просторни развој и територијалну кохезију из 2009. године (2009/С 184 Е/15), посебно истиче важност квалитета архитектинског обликовања јавног простора.

Иза ових докумената стоје бројне активности Европског савета архитеката (Architects' Council of Europe – ACE), основаног 1990. године, неформални сусрети министара надлежних за област архитектуре, као и Европски форум за архитектонске политике (European Forum for Architectural Policies – EFAP) регистрован 2006. године. Као резултат заједничких иницијатива на актуелизацији проблематике архитектуре и архитектонске професије многе европске земље донеле су и сопствену архитектонску политику, било у форми закона, као свеобухватне политике (у највећем броју случајева), или секторске политике.⁴

Оквире архитектонске политике које је сукцесивно доносила Европска унија подупиру и различите међународне конвенције које је потврдила и Република Србија. Од конвенција Савета Европе то су:

- Конвенција о заштити европског архитектонског блага донета 1985. у Гранади („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 4/91),
- Европска конвенција о заштити археолошког наслеђа донета 1992. године у Ла Валети („Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 42/09),
- Оквирна конвенција Савета Европе о вредности културног наслеђа за друштво донета 2005. године у Фару („Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 1/10),
- Европска конвенција о пределу донета 2000. године у Фиренци („Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 4/11),

док се на листи конвенција које су донете под окриљем УНЕСКО-а посебно могу издвојити:

- Конвенција о заштити светске културне и природне баштине донета 1972. у Паризу („Службени лист СФРЈ – Међународни уговори“, број 8/74) и
- Конвенција о заштити и унапређењу разноликости културних израза донета 2005. године у Паризу („Службени гласник РС – Међународни уговори“, број 42/09).

Новије иницијативе ЕУ иду у правцу изналажења нових концепата, као што је стварање новог „Европског Баухауса“ који има за циљ да покрене талас обнове изграђеног фонда у државама ЕУ, али и пружи одговоре на многоструке последице које је изазвала пандемија којом је свет погођен од 2020. године, и који за основни принцип поставља квалитет архитектонског пројектовања и дизајна кроз заједничко учешће архитеката, уметника, студената, инжењера и дизајнера у креирању простора. Ова иницијатива настала је након „Декларације из Давоса – Ка остваривању концепта Баукултур (културе грађења) високог квалитета у Европи“, потписане 22. јануара 2018. године од стране предстваника држава чланица ЕУ, а као део спровођења Зелене агенде донете са циљем да се до 2050. године постигне карбонска неутралност на нивоу ЕУ. И овом Декларацијом потврђена је важност и утицај квалитета грађене средине на друштво, утврђени су принципи за остваривање вишег квалитета грађене средине, као и потреба

⁴ У СР Немачкој се, примера ради, архитектонска политика спроводи под окриљем кровног документа – „Културе грађења“ (Baukultur) који обухвата све аспекте грађене средине изграђеног окружења, и који обједињује архитектуру, грађевинарство, урбанизам и просторно планирање, заштиту наслеђа, пејзажну архитектуру, дизајн ентеријера и уметнички израз у објектима јавне намене.

за милтидисциплинарним и интерсекторским приступом, те за јачим повезивањем креатора јавних политика, надлежних органа и професионалаца.

III. Сажета анализа стања у области архитектонске политике

Област архитектуре до сада није била уређена ни једним посебним документом, иако се релевантне одреднице могу пронаћи у разним секторским стратегијама и законима, пре свега у Закону о планирању и изградњи, као кровном закону који уређује питања архитектонске праксе и професије, као и општа начела за коришћење и уређење простора. Основни плански и стратешки документ у области планирања и изградње јесте Просторни план Републике Србије (ППРС). Идући у сустрет новом ППРС чија је израда у току, смернице које су биле утврђене Законом о Просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године („Службени гласник РС”, број 88/10), могу се и даље сматрати значајним полазиштем за развој архитектонске политике. Унапређење просторног идентитета је стратешка смерница утврђена тим документом, према којој, заштита и одрживо коришћење природног, културног наслеђа и предела јесу неке од основних компоненти просторног развоја, уз наглашавање разноврсности, атрактивности и квалитета предела као елемента препознавања простора Републике Србије. Деградација квалитета простора, међу којима је и нестајање специфичног карактера урбаних и руралних предела ширењем периурбаних подручја, конверзијом пољопривредног земљишта, грађењем и коришћењем простора на начин да се регионалне и локалне специфичности слабо или готово уопште не уважавају, идентификовани су као основни проблеми просторног развоја, овим документом. Као основни циљ заштите, уређења и развоја предела Републике Србије наведени су „разноврсни, високо квалитетни и адекватно коришћени предели и физички уређена, за живот и боравак пријатна рурална и урбана насеља и градови, развијеног идентитета заснованог на поштовању и афирмацији природних и културних вредности“.

Законом о планирању и изградњи, област планирања уређена је на начин да у систему планирања простора у Републици Србији постоје: плански документи (просторни и урбанистички планови) и урбанистичко технички документи (урбанистички пројекат, пројекат урбане комасације, план парцелације и препарцелације). Издавање урбанистичких услова, на основу којих се издају потребне грађевинске дозволе према којима се врше интервенције у простору (грађење), спроводи се једнако на основу просторних планова (ПП) – просторни план јединице локалне самоуправе (ППЈЛС) и просторни план посебне намене (ПППН) и урбанистичких планова – план генералне регулације (ПГР) и план детаљне регулације (ПДР). С обзиром на то да је законом уведена могућност директног спровођења планских докумената (ППЈЛС⁵, ПППН и ПГР) постигнута је већа ефикасност државне управе и локалних самоуправа у издавању грађевинских дозвола и времену потребном за реализацију важних пројеката чиме је створен привлачнији амбијент за инвестиције, а делимично је предупређена и неформална градња. Како су просторни планови, као и планови генералне регулације, поред стратешког добили и „спроведбени” карактер – кроз издавање локацијских услова, велики изазов на овим нивоима планирања, нарочито у деловима простора који нису предвиђени за детаљну урбанистичку разраду, представља

⁵ ППЈЛС су донети за територије свих локалних самоуправа (општине и градове) у РС, а спроводе се даљом урбанистичком разрадом кроз урбанистичке планове или урбанистички пројекат, уређајне основе за село, као и издавањем локацијских услова на основу општих правила уређења и грађења за објекте који по својој намени, величини и капацитетима не врше негативан утицај на околину, чиме су постали стратешки плански документи са елементима за директно спровођење.

формулисање регулационог оквира градње и одређивање минимума регулативних елемената, стандарда и правила за урбанистичко и архитектонско пројектовање. У том смислу, нарочито су важна „правила уређења” и „правила грађења” садржана у ПППН, ППЈЛС, ПГР и ПДР, а на основу којих се или издају локацијски услови за изградњу, или су она усмеравајућег карактера за даљу планску разраду уколико је она предвиђена, а која, између осталог, садрже и елементе који су од значаја за архитектонско и урбанистичко обликовање (примену одређених материјала, завршне обраде, колорита или форми у циљу стварања позитивног визуелног идентита и уклапања у окружење), просторни идентитет и квалитет простора који се уређује и објеката који се граде или реконструишу. Свакако, поред ПДР, који преносе стратешка опредељења из ПП вишег реда и истовремено кроз детаљну разраду утврђују и посебна и специфична правила која ће допринети очувању и подизању квалитета простора (грађене и природне средине), носе у себи и ПППН, који се израђују и доносе за подручја која захтевају посебан режим организације, уређења, коришћења и заштите простора и који се између осталог, израђују нарочито за: подручја са природним, културно-историјским или амбијенталним вредностима, подручја са могућношћу коришћења туристичких потенцијала, као и пројекте од значаја за Републику Србију. Значај ПППН за просторни развој и квалитет грађеног простора огледа се између осталог и кроз уважавање посебности ЈЛС на чијој територији се доноси и утврђивање сета правила за конкретне урбанистичко-архитектонске реализације простора⁶. Поред тога, велики део простора, разрађује се кроз урбанистички пројекат (УП), инструмент који се користи за потребе урбанистичко-архитектонског обликовања и разраде локација, а који према Закону о планирању и изградњи представља врсту урбанистичко-техничког документа на основу кога се истовремено спроводи план ширег подручја, односно врши просторна провера локације и објекта који ће се градити, и на основу кога се, у оквиру обједињене процедуре, издаје грађевинска дозвола, па је тиме његов значај за квалитет будућег грађеног простора вишеструк.

У Републици Србији делују институције које на различите начине доприносе уобличавању просторних димензија планских решења, као што су урбанистички заводи, дирекције за изградњу, институти и факултети. Међутим, потребно је сагледати њихову функционалност и улогу управо у стварању квалитативних предуслова за будуће пројектовање и дизајн. Нарочито је важно сагледати потенцијални институционални оквир који би допринео бољем сагледавању и анализирању стања и квалитета грађене средине и стања у простору на територији Републике Србије, те на тај начин и бољем креирању будућих стратешких и законских решења.

Поред квалитетног планирања простора, на квалитет архитектуре и грађене средине једнако утиче и одрживи приступ у коришћењу, развоју и обнови грађене средине и постојећег грађевинског фонда – нова изградња и обнова/реконструкција. Најновији подаци говоре да је у 2019. години у Републици Србији издато 21.844 грађевинских дозвола за изградњу или реконструкцију зграда са вредношћу изведених радова од 471.640 милиона РСД. Посматрано према врсти грађевина, 41,6% ове вредности изведено је на зградама (стамбеним и нестамбеним), док је остатак вредности изведен на осталим грађевинама (саобраћајницама, цевоводима, сложеним индустријским грађевинама и др.). Према Статистичком годишњаку Републичког завода за статистику, из октобра 2020. године, у Републици Србији је у 2019. години завршено

⁶ Поред тога што су стратешки плански документи, ПППН су карактеристични и у погледу ефикасне детаљне разраде, па су стога постали ефикасни и са становишта директне спроводивости. Број донетих ПППН до почетка 2020. године, био је око 80 (највећи број за заштићена подручја) док је преко 30 било у поступку израде или доношења.

28.194 стамбених и нестамбених зграда, од чега је 7.140 зграда новоградње, што је 25% од укупног броја завршених зграда. Иако статистика показује да највећи број зграда у новоградњи потиче од инвестиција из приватног сектора, може се сматрати да је јавни сектор и даље значајан наручилац грађевинских радова, самим тим и архитектонских услуга, па би стога, кроз подстицање квалитетне архитектонске праксе, овај сектор требало да поставља и промовише стандарде, а та архитектура да представља референтни пример квалитета, како за приватни сектор који улаже у изградњу, тако и за друштво у целини. Последњих година је веома приметна активност појединих ресорних министарстава која издвајају средства за изградњу или реконструкцију објеката који су у надлежности тих ресора, као што су улагања у развој и уређење туристичких дестинација и извођење радова на објектима који су од посебног значаја за функционисање и развој туризма, међу којима су и културно-историјски споменици, археолошки локалитети, музеји и др, а све уз сарадњу са надлежним службама заштите. Такође, значајна су улагања у објекте намењене образовању, као и у објекте намењене здравственој и социјалној заштити, а која највећим делом реализује Канцеларија за управљање јавним улагањима у сарадњи са ресорним министарствима и локалном самоуправом. Инсистирање на високом квалитету пројеката (објеката) финансираних из јавног сектора нарочито је видљиво у архитектонским политикама европских земаља, а што се свакако постиже и подстицањем спровођења већег броја урбанистичко-архитектонских конкурса, односно јавних набавки заснованих на јасном вредновању квалитета архитектонских решења у складу са финансијским и оперативним могућностима реализације. Према анкети коју је Стална конференција градова и општина спровела 2018. године, урбанистичко-архитектонски конкурс у последњих десет година није спровођен у чак две трећине анкетираних општина и градова Србије, па се може закључити да архитектонско-урбанистички конкурс није популаран инструмент у јединицама локалне самоуправе, било да су разлози за то финансијске, организационе или тематске природе. У анкетираним ЈЛС, урбанистичко решење као основ за будући плански документ било је предмет две трећине спроведених конкурса, а само једна трећина имала је за задатак прибављање идејног архитектонског решења за потребе будућег пројекта.

Иако се у Србији интензивно граде нови објекти и реконструишу постојећи, истраживања сведоче о застарелости укупног грађевинског фонда, у коме је стамбени фонд најзаступљенији, што за последицу има велике потребе за унапређењем стања објеката кроз одржавање и јачање успостављеног система управљања и одржавања. Идући у сусрет доношењу Дугорочне стратегије за подстицај улагања у обнову националног фонда зграда РС чија је израда у току, обнова изграђеног фонда у Републици Србији се тренутно може посматрати кроз аспект одржавања зграда који је уређен Законом о становању и одржавању зграда („Службени гласник РС”, бр. 104/2016 и 9/2020 – др. закон). Овим законом, први пут је утврђена обавеза одржавања свих врста зграда без обзира на немену и облик својине, а одрживи развој становања дефинисан као јавни интерес, што пре свега представља унапређење услова становања грађана и очување и унапређење вредности стамбеног фонда уз унапређење енергетске ефикасности, смањење негативних утицаја на животну средину и рационално коришћење ресурса. Када је у питању обнова објеката јавне намене у Републици Србији, треба напоменути значајну улогу коју има Програм обнове и унапређења објеката јавне намене који спроводи Канцеларија за јавна улагања РС. У програму се између осталог наводи да су објекти јавне намене у областима образовања и здравства у већем обиму изграђени у периоду између два рата или после Другог светског рата, те да је њихова обнова ургентна. Такође се наводи и недостатак свеобухватне процене стања и базе података о хронологији инвестиционих улагања у ове објекте. Из начина на који је

програм конципиран, може се закључити да се пројекти које спроводи Канцеларија заснивају на принципу ефикасности и економичности који подразумевају постизање што бољих резултата уз минималне трошкове. Поред принципа економичности, у смерницама за спровођење поступка обнове објеката јавне намене и израду пројекта, дата је препорука за примену принципа „енергетске ефикасности”, као и за примену стандарда и норматива којима се омогућава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама. Имајући у виду да знатан проценат јавних објеката којима је потребно унапређење физичке структуре припада фонду вредног културно-историјског градитељског наслеђа, у случају њихове обнове и енергетске санације неопходно је такође очувати њихов интегритет и аутентичност архитектонско-уметничких и градитељских вредности, а на тај начин и идентитет и аутентичност изграђеног окружења.

Закон о планирању и изградњи, као једно од начела утврђује „рационално коришћење замљишта подстицањем мера урбане и руралне обнове и реконструкције”, међутим овај аспект није довољно заступљен и у самом планирању, уређењу и коришћењу простора у Републици Србији с обзиром да приступ урбаној обнови захтева примену иновативних и трансдисциплинарних методологија које не почивају на устаљеним искуствима урбанистичке праксе. У недостатку специфично разрађених приступа овом виду уређења и коришћења простора, а посебно услед комплексних својинских односа над земљиштем и постојећим грађевинским фондом, те процедуралних непознаница и недовољно развијеног принципа приватно-јавног партнерства, значајнијих реализација, осим појединих примера у већим градовима Србије, нема у великом броју. Урбана обнова дефинисана је Законом о планирању и изградњи као „скуп планских, градитељских и других мера којима се обнавља, уређује или реконструише изграђени део града или градског насеља”, а чланом 39. Закона, урбана обнова је увршћена у могуће инструменте који, у циљу укључивања Републике Србије у процес ЕУ интеграција, могу бити део националних програма финансираних од стране државе или преко страних фондова. У оквиру Стратегије одрживог урбаног развоја РС утврђен је пакет мера који се односи на „унапређење квалитета уређености и идентитета централних урбаних зона и јавних простора”, а урбана обнова утврђена је као мера за остваривање неколико стратешких праваца: одрживи економски развој (развој и обнова зона и целина, обнова, ново коришћење и управљање браунфилд локацијама), уређење урбаних насеља (уређеност и идентитет централних урбаних зона и јавних простора, урбана обнова, уређење и очување јавних простора) и друштвено благостање (санација неплански изграђених делова насеља и приградских насеља, изградња објеката јавних намена и унапређење квалитета, приступачности и безбедности). Осим урбане обнове, значајан стратешки приоритет чини и рурална обнова и рурални развој, засновани на потенцијалима која рурална подручја имају у географској, привредној и друштвеној структури Републике Србије. Стога би мерама архитектонске политике требало подстаћи видове пружања институционалне и организационе подршке руралном развоју и тако утицати на развој ових подручја, уз очување и заштиту идентитета, очување и унапређење физичке структуре и пејзажних вредности села и руралних предеоних/амбијенталних целина, као и на умањење опште маргинализације села у односу на урбана подручја. У вези са тим, један од основних стратешких императива из којег ће се планским и програмским активностима утицати на уређење и обнову села, тиче се промовисања традиционалних и аутохтоних облика руралног архитектонског наслеђа. У такве активности спадају: обнова и/или припрема насеља за нове функције и намене кроз примену традиционалних типологија објеката, обликовање и уређење традиционалних сеоских тргова, уређење саобраћајних и јавних површина, осмишљено уклапање природног, архитектонског и културног наслеђа у нове развојне

токове и захтеве и сл. Посебно значајну тематску целину у погледу одрживог приступа коришћењу, заштити и унапређења грађене средине чини одрживо коришћење и заштита и културног наслеђа. Будући да је овом аспекту Стратегијом одрживог урбаног развоја до 2030. године посвећен посебан пакет мера, а у циљу остваривања стратешког правца уређења урбаних насеља, посебно је препознатно очување културне баштине кроз активну заштиту културног наслеђа и давања препорука за карактер и интензитет прихватљивих активности у планирању урбаног развоја, као и кроз обнову и заштиту објеката и целина градитељског и урбаног наслеђа које нису заштићена културна добра (традиционални типови, вернакуларна архитектура, индустријски објекти, архитектура и урбанизам после Другог светског рата, и др.). Ове мере, представљаће значајну тачку комплементарности НАС са овом секторском стратегијом, а нарочито са ресором културе у чијој надлежности је заштита и очување културног наслеђа.⁷

Поред законског и планског оквира, основа за стварање квалитетне архитектуре и окружења је и регулисан статус архитектонске професије и праксе која истовремено мора да делује у интересу клијента/наручиоца/инвеститора и корисника, као и у јавном интересу, при чему архитектонска професија треба да буде усклађена са принципима самосталног обављања професије и међународним стандардима. Према подацима Секторске студије из 2018. године Европског савета архитеката (АСЕ) у Републици Србији је деловало 8.000 архитеката, док је у Регистру који води Инжењерска комора Србије уписано 6.221 лиценцираних архитеката, од којих је 4.692 са активним статусом по основу неке од врсте послова за које имају стечену лиценцу (просторно планирање, урбанистичко планирање, израда техничке документације, извођење радова, енергетска ефикасност). Постојећи доступни подаци о архитектама и њиховој делатности су непотпуни, неодређени, недовољно компарабилни и разасути на више страна, док се остали подаци релевантни за праћење стања у архитектонској пракси и професији, а који се према АСЕ смерницама прате и објављују, у Србији званично не прикупљају, те би стога проширење обухвата и систематизација прикупљања ових података у оквиру архитектонске политике требало да представља један од приоритета. Архитектура се данас у Србији изучава на пет државних и једном приватном универзитету. Број слободних места за упис на прву годину акредитованих академских студија архитектуре, на основу одобрених квота и капацитета факултета, износи приближно 700 студената годишње (на основу података из 2015. године када су рађене последње анализе), тако да је укупан број активних студената архитектуре на свим високошколским установама у Србији износио око 3.500 студената свих година студирања, што показује тенденцију увећања броја студената, а последично и отвара питања њихове запослености у складу са реалним потребама на тржишту рада. Након доношења новог Закона о високом образовању 2005. године, којим је високошколски систем у Србији прилагођен начелима из Болоњске декларације архитектонски факултети у Србији реформисали су своје наставне програме, међутим, обухват образовања архитеката, није утврђен прописима, нити је условљен међусобним усаглашавањем програма различитих универзитета, док законодавство у Србији не дефинише потребна знања, вештине и компетенције неопходне за професионалну квалификацију архитекта, већ се, у складу са Болоњским процесом одредбе о знању, вештинама и компетенцијама дефинишу у стандардима за акредитацију студијских програма. Имајући у виду да ЕУ Директива о међусобном

⁷ Поред ресорног Министарства културе и информисања, те Покраинског секретаријата за културу, јавно информисање и односе са верским заједницама, институције које се на националном, покрајинском и градском нивоу баве пословима из области заштите непокретног културног наслеђа јесу заводи за заштиту споменика културе којих у Републици Србији има укупно 14. Делатност свих завода усмерена је на евидентирање, вредновање и заштиту непокретног (архитектонског) културног наслеђа.

признавању професионалних квалификација 2005/36/EЗ и 2013/55/EУ, односно Закон о регулисаним професијама („Службени гласник РС”, број 66/2019), којим је наведена директива пренета у домаће законодавство и чије одредбе махом ступају на снагу након приступања Србије ЕУ, утврђују архитектонску професију као једну од седам професија чије се признавање на нивоу ЕУ врши по систему „аутоматског признавања”, истом директивом су прописани и услови, односно критеријуми по којима архитектура мора бити главни елемент студија, као и то да студије архитектуре, морају уравнотежено покривати теоретске и практичне аспекте архитектонског оспособљавања и осигуравати стицање знања, вештина и компетенција како би примена система аутоматског признавања могла бити омогућена. Све до измена Закона о планирању и изградњи из 2018. године, професија са стручним називом „архитекта” није била утврђена ни једним прописом, иако су лица са стеченим високошколским образовањем на студијама архитектуре након стицања лиценце практично обављала активности које треба да обавља лице са професионалним називом архитекта, а под статусом „одговорни пројектант”, „одговорни урбаниста”, „одговорни планер” и „одговорни извођач”. Наведеним изменама закона уведени су називи архитекта, инжењер и просторни планер, али у смислу издавања „лиценци за инжењере, архитекте и просторне планере”. Новину је представљало и увођење Регистра инжењера, архитеката и просторних планера у који су лиценцирана лица уписивана на основу стеченог образовања, као и реорганизација матичних секција Инжењерске коморе Србије које су према решењу из закона организоване према струкама (тима је утврђена и матична секција архитеката). Законом о изменама и допунама Закона о планирању и изградњи („Службени гласник РС”, број 9/2020), којима је извршено усклађивање секторског прописа са ЕУ Директивом, мастер инжењер архитектуре, након положеног стручног испита из стручне области архитектура, односно уже стручне области урбанизам, за коју има стечену формалну квалификацију као и одговарајуће стручно искуство у трајању од најмање три године, може да добије лиценцу за израду техничке документације (архитектонско пројектовање) или лиценцу за урбанистичко планирање, чиме стиче професионални назив „лиценцирани архитекта” или „лиценцирани архитекта урбаниста”.

Број правних лица и предузетника регистрованих за архитектонску делатност варирао је у протеклих двадесет и пет година услед нестабилних финансијских и привредних услова који су се одражавали и на тржиште грађевинског сектора. Иако је број правних лица и предузетника од 1995. године до данас био у сталном порасту, приметан је и знатан број брисаних из регистра, нарочито предузетника, што се види на примеру података Агенције за привредне регистре (АПР) из 2015. године, када је брисаних из регистра било готово половина од оних уписаних. Ово говори о највећој флукуацији броја код овог вида организовања праксе. Са друге стране, званични подаци Републичког завода за статистику (РСЗ), значајно се разликују од података АПР-а, па је према тим подацима од 1995. године до данас број правних лица, а нарочито предузетника у сталном порасту. Показатељи који би говорили о заступљености професије архитекта у приватном и јавном сектору такође не постоје, иако би ово могао бити значајан аспект, с обзиром на снажно опредељење државе ка инвестиционим пројектима, као и да тај податак на нивоу Европске уније говори да је чак 14% архитеката у 2018. години било ангажовано у јавном сектору. Архитектонска пракса, односно делатност у Републици Србији је у протеклих двадесет година била препуштена тржишту без одговарајућих стандарда струке, са деловањем у оквиру грађевинског сектора које је, с обзиром на честе измене законодавног оквира, умножавање задатака и одговорности за архитекте, било неадекватно вредновано. Са друге стране, и поред значајних достигнућа из прошлости, као и савремених архитектонских остварења која указују на потенцијал и вредности архитектуре у Србији, већ дуже време смо сведоци доминације градитељске

продукције без архитектонских квалитета. Прописи који утврђују стандарде и нормативе за планирање, пројектовање и извођење, иако се доносе нови и иновирају стари, и даље у потпуности не одражавају потребе стручних лица, па их је потребно целовито сагледати и систематизовати, те утврдити области у којима их је потребно допунити.

Професионално удруживање и организовање архитеката присутно је још од друге половине од 19. века и веома је важно у дефинисању статуса саме професије. Струковно удружење са статусом националног репрезентативног удружења у култури, а које окупља архитектонску струку на националном нивоу јесте Удружење архитеката Србије – УАС (некадашњи Савез архитеката Србије – САС) које је и придружени члан АСЕ и које преко регионалних удружења остварује углавном добру сарадњу са локалном самоуправом, пре свега у погледу расписивања урбанистичко-архитектонских конкурса, учешћа у креирању актуелне урбане политике града и културних политика, изградње капацитета независне културне сцене, учешћа и подршке грађанима у јавним расправама приликом доношења планских докумената и осталим програмима од интереса за струку и јавност. Један број архитеката окупљен је и око других струковних организација као што су: Академија архитектуре Србије – ААС; Асоцијација српских архитеката – АСА; Женско архитектонско друштво – ЖАД; Удружење инжењера и техничара Србије; Удружење урбаниста Србије. Поред струковног удруживања, за област архитектонске професије значајна је и Инжењерска коморе Србије (ИКС) која је у складу са Законом о планирању и изградњи утврђена као правно лице, основано у циљу унапређења услова за обављање стручних послова у области просторног и урбанистичког планирања, пројектовања, изградње објеката и других области значајних за планирање и изградњу, заштите општег и појединачног интереса у обављању послова у тим областима, као и ради остваривања других циљева.

IV. Полазишта у дефинисању мисије и циљева НАС и смернице за њихово остваривање

У дефинисању мисије и циљева НАС тежиће се приступу који ће на најсвеобухватнији начин допринети упаређењу квалитета архитектуре и изграђеног окружења, јачању архитектонске праксе и професије и подизању свести о значају квалитетне архитектуре и њеном утицају на квалитет живота сваког појединца и заједнице, а кроз тематске целине које су издвојене за основ будуће архитектонске политике:

1. Законски и плански оквир за развој архитектонске политике – Стратешки циљеви и мере из ове тематске целине биће резултат анализе постојећих законских решења, односно ефикасности оних одредница које дају оквир за квалитетну архитектуру и грађени простор, што укључује и анализу планског система утврђеног прописима из области планирања и изградње. Осим тога, биће размотрени институционални капацитети на националном и локалном нивоу, односно релевантни актери у планирању простора, уз сагледавање могућности за побољшање квалитета планских докумената (просторних и урбанистичких планова) у погледу контролних параметара, обавезних смерница за пројектовање кроз правила уређења и грађења, као и јачање ефикасности постојећих и разматрање могућности увођења нових инструмената, метода и техника за квалитетно просторно и урбанистичко планирање и спровођење планских докумената. Пажња ће нарочито бити усмерена на важност инструмента урбанистичко–архитектонског конкурса, те израду неопходних анализа и студија у процесу планирања простора за потребе израде планске документације, пре свега, као приоритета при реализацији локација од значаја за Републику, аутономну покрајину и јединицу локалне самоуправе, те објеката јавне намене и јавних простора. У том смислу, веома ће бити

важно утврдити и критеријуме на основу којих се дефинишу локације од значаја, као и дефинисати ниво обавезности разраде ових локација путем конкурса, а инструмент конкурса у оквиру спровођења поступка јавних набавки, учинити ефикаснијим. Такође, треба тежити ка изналагању механизма за оснаживање приватно-јавног партнерства у расписивању и спровођењу конкурса, с обзиром да се велики део значајних локација налази у власништву приватних инвеститора. Улога постојећих института као што су „комисија за планове” и „градски урбаниста” јесте такође значајан аспект у овом тематском оквиру. Како би се обезбедио што бољи квалитет архитектонских пројеката и дизајна уопште, потребно је обезбедити што бољи квалитет планске документације и инструмената за спровођење планова (пре свега „убанистички пројекат”), а један од начина, поред унапређења планерске и урбанистичке праксе применом нових алата и техника, јесте и подизање важности професионалне одговорности за лиценциране планере и урбанисте.

2. Одрживо коришћење, развој и обнова грађене средине и постојећег грађевинског фонда – Стратешки циљеви и мере из ове тематске целине биће резултат сагледавања оквира и могућности за развој инструмената и програма који ће допринети ефикаснијем унапређењу грађене средине и постојећег грађевинског фонда кроз подстицање одрживе обнове и реконструкције. У склопу тога, поред подизања квалитета архитектуре и грађене средине кроз одрживи приступ у пројектовању и изградњи нових објеката, приоритет у сагледавању представљаће иновативни приступи у подстицању ефикасног одржавања и унапређења својстава зграда, одрживог коришћења и заштите архитектонског (културног) наслеђа, те урбане и руралне обнове као интегралног приступа унапређењу грађене средине. Будући да естетске критеријуме квалитета архитектуре и изграђеног окружења није лако утврдити аналитичким поступком, а да је, са друге стране, могуће утврдити критеријуме као што су квалитетан дизајн који се огледа кроз функционалност, одрживост решења у погледу примењених материјала који утичу на рационално коришћење енергије и смањење штетног утицаја на окружење, безбедност и очување здравља, те приступачност објеката и окружења и на крају, квалитет (техничког) извођења, од пресудног је значаја однос архитектонске праксе и јавног сектора, који треба да резултира највишим степеном примене ових критеријума у циљу постизања вишег квалитета архитектуре и грађеног простора, те градитељских достигнућа уопште. Институт урбанистичко-архитектонског конкурса би стога требало да буде једна од основних тачака комплементарности архитектонске политике и осталих секторских стратегија која утврђују улагања из јавног сектора, а уграђивање одредби о обавезном расписивању и спровођењу урбанистичко-архитектонских конкурса у тим програмима требало би да буде једна од мера архитектонске политике. Неопходна је снажна подршка у примени како иновативних техника и процеса у планирању, пројектовању и изградњи, тако и традиционалних и локалних вештина грађења, а све у циљу стварања квалитетнијих и трајнијих објеката, те приступачног, безбедног и на климатске промене отпорног изграђеног простора, а што се може постићи и кроз редефинисање и оснаживање улоге „програма” који се утврђују за потребе спровођења конкурса и поступка јавних набавки. Сходно томе, квалитетна архитектура треба да представља референцу и за приватни сектор у коме су архитекте и инвеститори у великој мери вођени критеријумима које намеће тржиште. Као и за потребе израде планске документације и у овом сегменту ће одговарајућим мерама бити подстицано спровођење „конкурса” као инструмента за прибављање квалитетних пројектантских решења у оквиру поступка јавних набавки, али и примена других инструмената као што су „студије изводљивости”, претходне анализе и др. Кроз ову тематску целину, биће размотрене и утврђене и друге тачке комплементарности секторских стратегија и ресорних надлежности са архитектонском политиком у циљу конкретизације појединих

старатешких опредељења и активности кроз подстицање програмски оријентисаних пројеката усмерених ка одрживом развоју архитектуре и унапређењу грађене средине, подстицањем мера урбане обнове и обнове изграђеног фонда, те одрживог коришћења и заштите градитељског наслеђа.

3. Позиција и улога архитектонске праксе и професије у планирању и изградњи, развоју и унапређењу грађене средине – На основу доступних показатеља архитектонске праксе и професије који ће бити прикупљени и обрађени (број студената који се уписују на студије архитектуре, број регистрованих-лиценцираних архитеката који обављају стручне послове прописане законом, као и број оних са активним статусом, регистрована запосленост архитеката, опсег заступљености архитектонске професије у јавном сектору и др.), утврдиће се стратешка опредељења за унапређење позиције и улоге архитектонске праксе и професије. Будући да архитектонска пракса чини значајан сегмент грађевинског сектора, а да не постоје посебни подаци на основу којих би могао да се процени удео архитектонског тржишта у укупном грађевинском тржишту, њен опсег и величина биће анализирани на основу доступних података о изграђеним и реконструисаним објектима у претходном периоду и броју издатих грађевинских дозвола за одређену врсту објеката и радова. Надаље, биће анализирани прописи значајни за обављање архитектонске праксе, а пре свега који уређују стручне послове, као и услове који омогућавају да се архитектонска професија обавља као „самостална” професија у складу са међународном праксом и прописима. Биће такође важно утврдити колике су потребе за допуном и иновирањем постојећих прописа, стандарда и норматива које архитекте примењују у пројектовању и изградњи. Треба јачати значај професионалне одговорности као једног од начина да се успостави минимум квалитета пројектовања и изградње који омогућавају прописи, планови, те важећи стандарди и нормативи за пројектовање. Систем континуираног усавршавања архитеката потребно је представити не само као услов за одржавање важења лиценце за рад, већ и као неопходност у надоградњи знања, вештина и компетенција, што подразумева и иновирање досадашњег система стручног усавршавања. Јачање улоге професионалног удруживања и организовања, како у циљу унапређења стања у професији, тако и стварања партнерског односа са државним органима у конципирању програма и законских решења, реализацији инвестиција од значаја за државу и локалну самоуправу, те спровођењу мера архитектонске политике.

4. Јачање свести о архитектури, значају њеног квалитета и утицаја на грађену средину и животно окружење, као и промоција архитектонског стваралаштва представљаће „хоризонтално стратешко опредељење” кроз које ће бити сагледане области у којима је могуће остварити утицај на развој свести о архитектури и грађеној средини, те промоцију архитектонске културе као фактора који доприноси унапређењу квалитета живота и друштвене одговорности сваког појединца. Ова тематска целица је значајна пре свега из разлога што је већ дуже време у стручној и широј јавности присутна индиферентност према архитектури, њеном поимању и улози у постизању бољих животних услова и стандарда. Стога је јачање свести о квалитетно изграђеним простору, те квалитетном животном окружењу – од простора у коме се живи (становање), преко простора у коме се ради и учи, па до јавних простора и различитих простора у јавној употреби – треба да доведе и до нивоа препознавања квалитета и комфора, идентификације са простором, повећања интегрисаности појединца у друштво и окружење, и на крају стварања потребе за квалитетом. Стварање одговарајуће спознаје о архитектури кроз учење и образовање о изграђеном простору требало би системски интегрисати у све сегменте образовања, а „архитектонско описмењавање” друштва спровести кроз различите видове комуникације и афирмативне акције.

V. Учесници у изради стратегије

У складу са оквиром, начелима и смерницама дефинисаним законом којим се уређује плански систем и управљање системом јавних политика, процес утврђивања јавне политике у области архитектуре кроз секторску стратегију спроводиће се кроз процес у који ће бити укључено више заинтересованих страна и релевантних актера. Осим тога, процес ће бити заснован и на партиципативном моделу, како би што шира јавност била упозната са циљевима будуће јавне политике. На сајту МГСИ биће обезбеђене све информације о процесу рада на изради стратегије и организацији активности. Имајући у виду да се обухват НАС прожима са неколико других секторских политика њена израда се темљи на интердисциплинарном моделу који утиче како на процес израде, тако и на укључивање више актера у оквиру Посебне радне групе (решење министра бр. 119-01-410/2018-01 од 15. јануара 2021), фокус група и синтезног тима које чине појединци из релевантних органа, установа и удружења – Министарство културе и информисања, Министарство трговине, туризма и телекомуникација, Министарство просвете, науке и технолошког развоја, Канцеларија за управљање јавним улагањима, Републички завод за заштиту споменика културе, Архитектонски факултет Универзитета у Београду, Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду, Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу, Удружење архитеката Србије са локалним удружењима, Инжењерска комора Србије, Канцеларија главног урбанисте Града Београда, Привредна комора Србије, Стална конференција градова и општина. У циљу спровођења консултација о појединим питањима значајним за процесе осмишљавања и формулисања компоненти јавне политике МГСИ ће по потреби у оквиру рада радне и фокус група укључити и друге заинтересоване стране и релевантне актере. Радна група је задужена за координацију и надзор над целокупним процесом израде и садржајем НАС, а састајаће се по потреби у ширем саставу ради дискусије о аналитичкој основи, полазиштима и формулацији стратегије. Синтезни тим који чини ужи радни тим биће задужен за административне и организационе активности Радне групе.

Чланови радне групе/ представници	Синтезни – радни тим	Чланови фокус група (шира радна група)
<ul style="list-style-type: none"> • Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре • Министарство културе и информисања • Министарство трговине, туризма и телекомуникација • Министарство просвете, науке и технолошког развоја • Канцеларија за управљање јавним улагањима • Архитектонски факултет Универзитета у Београду • Факултет техничких наука Универзитета у Новом Саду 	<ul style="list-style-type: none"> • Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре 	<ul style="list-style-type: none"> • Републички секретаријат за јавне политике • Министарство за европске интеграције • Министарство за бригу о селу • Институт за архитектуру и урбанизам Србије • Урбанистички завод Београда • Шумарски факултет Универзитета у Београду • Секретаријат за урбанизам и заштиту

<ul style="list-style-type: none"> • Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу • Удружење архитеката Србије с локалним удужењима (Београд, Нови Сад, Ниш) • Инжењерска комора Србије – Матична секција архитеката • Канцеларија главног урбанисте Града Београда • Привредна комора Србије • Стална конференција градова и општина • Републички завод за заштиту споменика културе 		<p>животне средине, АП Војводина</p> <ul style="list-style-type: none"> • Локални заводи и дирекције за планирање и изградњу – Београд, Нови Сад, Ниш, Крагујевац, Ужице, Краљево, Зрењанин, Смедерево, Шабац, Лесковац... • Приватни бирои за арх. пројектовање • Удружење урбаниста Србије • Невладине организације, удружења и иницијативе – АСА, ААС, ПУР, ПАЛГО,...
--	--	--

VI. Процес израде НАС

Процес израде НАС обухвата следеће фазе:

- 1) припрема, информисање и прикупљање података;
- 2) припрема и усвајање закључка о изради стратегије од стране Владе;
- 3) први састанак/округли сто Радне групе;
- 4) радионице и састанци фокус група за израду аналитичке основе;
- 5) радионице и састанци фокус група за израду стратегије;
- 6) формулисање документа НАС;
- 7) јавна расправа;
- 8) завршна конференција – представљање НАС;
- 9) усвајање НАС и припрема публикације;
- 10) израда првог акционог плана;
- 11) спровођење акционог плана.

Како би се обезбедила ефикасност и систематичност у процесу израде НАС, кроз планиране радионице и састанке фокус група садржински обухват НАС је груписан у неколико тематских области, које ће се такође и синхронизовано разрађивати.

За активности у оквиру фокус група су предложене следеће тематске области:

- просторно-плански и урбанистички аспекти релевантни за квалитет архитектуре и изграђеног окружења;
- архитектонска политика – инклузивни елемент урбаног развоја;
- архитектонска пракса – оквир деловања, пројектантска искуства, изазови и потенцијали;
- архитектонска професија – образовање, организовање, јачање свести;
- архитектонска пракса у стамбеној изградњи;

- архитектонска пракса и јавни сектор;
- обнова грађевинског фонда и унапређење својстава зграда (енергетска ефикасност, приступачност и универзални дизајн и др.);
- културно наслеђе: заштита и одрживо коришћење;
- очување и унапређење руралног предела и градитељске традиције.